

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д-р ик.н. Лилия Вълчева Каракашева
научна специалност 05 02 10 Световно стопанство и МИО

относно: дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен доктор в професионално направление 3.8 Икономика, по научна специалност 05 02 10 „Световно стопанство и международни икономически отношения“

Рецензията е изготвена на основание на заповед на ректора на ВСУ „Черноризец Храбър“ № 520 от 04.12.2014 г. за утвърждаване на състав на научно жури с рецензенти проф. д-р ик.н. Лилия Каракашева и проф. д-р Ганчо Георгиев Ганчев

Тема на дисертационния труд:

РЕГИОНАЛНА ИКОНОМИЧЕСКА ИНТЕГРАЦИЯ В АФРИКА

с автор Едуард Василев Маринов, докторант към катедра „Международна икономика и политика“ по докторска програма „Световно стопанство и МИО“ и с научен ръководител проф. д-р Емил Панушев

1. Информация за докторанта.

Едуард Василев Маринов е завършил висшето си образование по специалност Публична администрация във ВСУ «Черноризец Храбър» и магистърска програма по Европейско право в СУ «Климент Охридски». По времето на работата по дисертацията и понастоящем работи като асистент в секция «Международна икономика» на Института за икономически изследвания при БАН. Документите по конкурса, представени от докторанта, показват, че работата върху дисертацията е осъществена в законовия срок и са спазени всички изисквания на ЗРАСРБ и правилника на ВСУ за приложението му.

2.Обща характеристика на дисертационния труд.

Представеният за рецензиране дисертационен труд, под заглавие «Регионална икономическа интеграция в Африка», обхваща 210 страници текст в три глави, увод и заключение, 23 фигури, 20 таблици и 7 приложения. Списъкът с ползваната литература включва 133 заглавия, от които 19 на кирилица, 114 на латиница и 6 интернет страници. Обект на изследване в дисертационния труд са резултатите от усилията за постигане на ефективно междудържавното и междуфирмено сътрудничество на територията на африканския континент, тенденциите, проблемите и перспективите за осъществяване на икономическа интеграция в съвременното разбиране на същността на интеграционните процеси в икономиката.

- **Актуалност:** изследването се характеризира с безспорна актуалност и значимост на самия избор на темата и нейната разработка на страниците на труда. Запознаването с цялостния труд показва съответствие между поставените цели като синтез на заглавието и постигнатите резултати. Следва да бъде отчетена и смелостта на автора да разглежда трудна и сложна проблематика, притежаваща явните аспекти на противоречивост, разнопосочност на мнения и оценки в наличната информация и в самата действителност.
- **Съответствие с поставените цели, задачи и изисквания за докторска дисертация:** постигнатите положителни резултати по съвкупност обуславят принципното одобрение на труда като притежващ необходимите качества на дисертация за получаване на научна степен доктор.
- **Професионална грамотност и осведоменост на докторанта:** постановките и изводите почиват на професионално направен анализ и оценка на съвременната бизнес среда на африканския континент на

основата на използването на сравнително богата наша и чужда литература, както и конкретни данни и факти за развитието на външноикономическия обмен и други форми на международен бизнес между африканските страни. В последователното развитие на изложението от увода, трите глави – до заключението се констатира редица положителни резултати, свързани с различни аспекти на избраната проблематика, на които се спираме в следващите редове.

- **Уводът** предлага много прецизно и добре формулирани: обект и предмет на изследване; основни цели и задачи; хипотези за доказване и което е особено важно – ограничителите на изследването. Убедително са избрани и приложени методологията и методите за анализ и оценка.
- **Глава първа** е посветена на основни теоритични постановки за същността на интеграционните процеси – или като начало авторът правилно се стреми да изгради основа за изследването. Приведени са синтезирано, но заедно с това обосновано и критично становищата на чужди и български автори относно същността, особеностите и еволюцията на интеграционните процеси.
- **Глава втора** има за цел конкретизиране на постановките от глава първа на примера на африканския континент. Изследвани са основните регионални опити и резултати от създадените икономически общности под различна форма, като центърът на тежестта логично е поставен върху търговските аспекти на регионалното сътрудничество. Направен е добър опит да се анализират и оценят успехите и проблемите на действащите регионални икономически общности в Африка.
- **Глава трета** Най-съществен и интересен момент в тази част е изследването на влиянието на Европейския съюз (ЕС) върху интеграционните процеси в Африка. Конкретно, детайлно и задълбочено авторът разглежда развитието на икономическите отношения между ЕС и африканските регионални икономически

общности, постигнатите резултати, факторите, които стимулират и ограничават това развитие днес и в перспектива. В тази глава се съдържат редица постижения на докторанта, обосноваващи основната цел на представения труд.

3. Оценка на научните и научно приложни резултати

3.1. Положителни резултати и приноси.

- На основата на специализирана информация авторът стига до познатата констатация, че няма единно, или поне възприемано като единно становище за същността на интеграцията, но негово добро постижение е извеждането на поетапното, или еволюционно развитие на интеграционните процеси (стр. 11-12 на глава първа) от позицията на постигнатия ефект с конкретни примери в качеството на обосновка.
- Кратко и добре синтезирано са представени специфичните характеристики на т.нар. стар и нов регионализъм и са отчетени движещите сили на новия регионализъм в съвременната епоха – международното движение на капиталите, възможностите на крупномащабното производство като основа за икономии от мащаба, промяната в структурата на международния обмен – например нарастващият относителен дял на услугите и др.
- Глава първа ни предлага един “скрит“, но важен принос – макар авторът да не прави паралел с резултатите в динамичен порядък от развитието на собствената ни страна като член на интеграционна общност, могат да бъдат направени много ценни изводи, обясняващи характера и темповете на адаптация на българската икономика към европейската, както и редица проблеми и трудности по пътя на това развитие – например ролята на митническия съюз за развитието на българското производство и износ и др., очакванията за повишаване на благосъстоянието на страната ни и др.

- Като имаме предвид богатството на информацията и конкретната действителност на територията на африканския континент, несъмнена заслуга на автора е резултатът от използвания от него исторически подход (глава втора). Много добре синтезирано, убедително и достатъчно прегледно са представени опитите за създаване и функциониране на различни форми на регионално икономическо сътрудничество, прерастващо в интеграционни процеси.
- Постигане на дисертационния труд е извеждането на специфичните особености на интеграционните процеси в Африка – определящата роля на борбата срещу колониализма, недоверието към наднационални органи за организация и управление на междудържавните икономически отношения, изключителната пъстрота на степен на икономическо развитие, ресурси, религия и култура и др.
- В глава втора намираме много добро представяне на резултатите от усилията на африканските страни за постигане на регионална интеграция по пътя на създаването на регионални икономически общности. Безспорно изработването на картината на действителността е постигнато на основата на обработката на много богат обем от информация и добросъветно отношение на докторанта към използването ѝ. Най-добро постижение обаче в тази насока констатираме в последните раздели на глава втора (стр. 125 – 136), в които се правят обобщения и изводи, обясняващи с аналитично-критичен подход факторите, обуславящи резултатите от дейността на регионалните икономически общности. Проявен е творчески подход при извеждането на специфичните причини за забавянето на темповете на интеграционните процеси, препокриването на участието на отделните страни в различни РИО, пъстрата картина на различията в интересите им и др. специфични за африканския континент особености.

- Постигане на автора е глава трета на дисертацията, в която той представя развитието на отношенията на африканските страни с ЕС. Добре са проследени етапите на това развитие, институционализацията на връзките на ЕС с африканските страни и действащите РИО и което е най-съществено – исторически приоритетното място на Африка във външнополитическите и външноикономическите отношения на Африканския континент. Авторът красноречиво доказва обаче скромните резултати от сътрудничеството на РИО на африканските страни с ЕС върху тяхното укрепване и развитие, което говори за обективност и критичност на изследването.
- Оценката на положителните резултати от дисертационния труд не бива да пропусне и много доброто заключение към разработката – нещо повече, тук обобщенията и изводите са най-убедителни, изчерпателни спрямо цялостната разработка и доказващи постигането на основната цел, формулирана в самото заглавие на труда.
- Формата, стилът и езикът на изследването оставят впечатление за професионализъм и много добри познания в областта на изследователската работа – много акуратно са представени всички елементи на структурата. Показана е логика и последователност в изложението.

3.2.Критични бележки и препоръки

Едно подобно изследване, посветено на толкова труден и разнороден обект, като африканския континент и конкретните процеси на интеграция между африканските страни, винаги предразполага към разсъждения, въпроси и съображения, свързани с по-нататъшно развитие на изследователската дейност на автора. В този смисъл под формата и на въпроси и препоръки следва да се разбират представените по-долу критични бележки.

- Авторът ни представя много добре и във взаимна връзка и зависимост факторите, които оказват най-силно влияние върху развитието и спецификата на интеграционните процеси – икономически, политически, култура и др. И все пак, би могло да се отдели повече внимание на политическия фактор, който в наши дни много красноречиво доказва присъствието си при вземането на решения – пряко или косвено свързани с интеграционните процеси. Нещо повече – отношенията между действащите в света регионални икономически общности все по-ясно извеждат на преден план геополитически интереси, дори във вреда на икономическите цели на интеграцията.
- Независимо, че темата на дисертационния труд ограничава анализа и оценките до интеграционните процеси в Африка и влиянието на ЕС върху тяхното развитие, съвременната действителност налага макар и кратък опит за определяне на мястото на африканския континент в системата на взаимоотношенията между основните световни центрове – национални и регионални и най-вече от позицията на съществените промени в съотношението на силите – САЩ, ЕС, Евразийския съюз и още по-конкретно Китай. През последните години китайският капитал упорито се стреми да навлезе в Африка, което не остава незабелязано от ЕС и САЩ. Подобна претенция към докторанта е твърде висока, но тя има отношение преди всичко към бъдещата му изследователска работа върху африканския континент.
- Анализът на развитието на стоковата и географска структура на търговията на африканските страни в различните ѝ аспекти – вътрешно континентална, външа спрямо света и между самите РИО е направен много детайлно и изчерпателно, което е заслуга на автора, но неизбежно води и до въпрос, който не намира отговор: освен търговските отношения, няма ли други форми на международен бизнес,

осъществявани на африканска територия? Например, международни бизнес операции, производни на дейността на чуждия капитал в африканските страни?

- На места – най-вече в глава втора, се наблюдава прекомерно внимание към данни и факти, което напомня на обзорен характер за сметка на анализ и необходими изводи.
- В частта от изследването, посветена на отношенията на африканските страни и РИО с ЕС намираме много добре структурирано представяне в исторически и логически план на процесите и резултатите на политическото и икономическото развитие на тези отношения. На основата на това добросъвестно изследване считам, че има място и за още изводи – като пример ще посоча красноречивия факт, че ЕС не отделя достатъчно преференциално внимание на африканския континент (19 – 20 млрд \$ финансово съдействие, срещу 20 и повече млрд \$ например за Украйна), т.е. Африка е важен контрагент, но се разполага в общата схема на интересите на ЕС.

4. Оценка на публикациите на кандидата

В документите по конкурса са представени 3 публикации на български език и 2 на английски език, свързани с темата на дисертацията. Публикациите отговарят на изискванията за кандидатстване по конкурс за докторат и показват активност на автора– участие с научни доклади в конференции във ВСУ и други институции.

5. Оценка на автореферата

Представеният автореферат дава много добра и пълна представа за резултатите от изследването на страниците на дисертационния труд – стегнато изложение, професионално формулирани цели задачи, обоснованост на избраната структура, методология и методики на

изследването. Към авторферата са представени приносите на изследването, които могат да бъдат приети като правилно отразяващи резултатите от изследването и показват необходимата трезва самооценка на автора. Това е своеобразна заявка за добро бъдещо развитие на докторанта в сферата на изследователската дейност.

6. Заключение

На основание на постигнатите положителни резултати в дисертационния труд, характера на направените критични бележки и в съответствие с приетите критерии за получаване на научна и образователна степен доктор, с пълна увереност препоръчвам на уважаемото научно жури да бъде присъдена образователна и научна степен доктор в професионално направление 3.8 Икономика, по научна специалност 05 02 10 „Световно стопанство и международни икономически отношения“ на Едуард Василев Маринов към катедра „Международна икономика и политика“ на ВСУ „Черноризец Храбър“.

София, 07.01.2015 г.

Рецензент:

Проф. д-р ик.н. Л.Каракашева